

Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallinen ohjausryhmä

29.5.2023 klo 10–12.30, Zoom

Jäsenet

Läsnä/este	Etunimi	Sukunimi	Nimeävä organisaatio	Oma organisaatio
Läsnä	Ella	Bingham	Finn-ARMA	Aalto-yliopisto
Läsnä	Jaana	Erkkilä-Hill	Unifi	Taideyliopisto
Este Varajäsen	Tuija Kirsi	Gadd Ahola	Tutkijajäsen (Tulanet)	Ruokavirasto Työterveyslaitos
Este Varajäsen	Minna Virve	Harjuniemi Paloniemi	FUCIO & AAPA	Helsingin yliopisto TaMK
Este	Jari	Hämäläinen	Unifi	LUT-yliopisto
Läsnä	Janne	Kanner	CSC	CSC
Este	Henrik	Kunttu	Unifi	Jyväskylän yliopisto
Läsnä	Helena	Laaksonen	Tietoarkisto	Tietoarkisto
Läsnä	Leo	Lahti	Tutkijajäsen (Unifi)	Turun yliopisto
Läsnä	Hanna	Lahtinen	Arene	Laurea
Läsnä	Riitta	Lähdemäki	FUN	FUN
Läsnä	Riitta	Majjala	Suomen Akatemia	Suomen Akatemia
Läsnä	Sanna	Marttinen	Tulanet	Tulanet
Läsnä	Liisa	Maunuksela	Tulanet	Ruokavirasto
Läsnä	Maija	Ojanen-Saloranta	Tulanet	VTT
Läsnä	Emilia	Palonen	TSV	Valtiotieteellinen yhdistys
Läsnä	Taina	Pihlajaniemi	Unifi	Oulun yliopisto
Läsnä	Seliina	Päällysaho	Tutkijajäsen (Arene)	SeAMK
Este	Juhani	Soini	Arene	Turku AMK
Läsnä	Arja	Tuuliniemi	Kansalliskirjasto	Kansalliskirjasto

Läsnä

Ilmari Jauhiainen (TSV), esittelijä
Hanna Lahdenperä (TSV), sihteeri
Tomi Rosti (UEF), esittelijä kohta 4
Marjo Vallittu (JYU) esittelijä kohta 4; oppimisen avoimuus

Marita Kari (TSV), esittelijä kohta 5
Anna-Kaisa Hyrkkänen (TSV) esittelijä kohta 6
Janne Pölönen (TSV), esittelijä kohta 6
Elina Koivisto (TSV), Jonni Karlsson (TSV)

Asiantuntijaryhmien ja työryhmien puheenjohtajat:

Anne Sunikka (Aalto) – aineistojen avoimuus
Miki Kallio (TY) – toimintakulttuurin avoimuus

Susanna Nykyri (TAU) – arkkitehtuurityöryhmä

MUISTIO

1. Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

2. Edellisen kokouksen muistio tiedoksi

- Liite: Muistio [30.3.2023 \(pdf\)](#)

3. Yhteisten käytäntöjen muokkaaminen: Jääviydet

Yhteisiin käytäntöihin ei ole kirjattu sääntöjä jääviydestä ohjausryhmän kokouksissa. Sihteeristö on tunnistanut kaksi mahdollista jääviystilannetta: kansallisten palkintojen jakaminen sekä seurannan indikaattoreista päättäminen silloin kun henkilö vastaa organisaationsa seurantatietojen keräämisestä. Ilmari Jauhainen esitteli ehdotuksen lisäykseksi.

- Liite: [Esityksen diat](#)
- Liite: [Suomalaisen tutkimusyhteisön avoimuuden edistämisen yhteiset käytännöt](#)

Todettiin, että käytäntöihin on tarpeen lisätä maininta jääviydestä, mutta esimerkkien laatiminen on haasteellista, koska lähes kaikki ohjausryhmän jäsenet ovat tavalla tai toisella vastuussa seurannasta. Kannatusta sai ehdotus yleisestä kirjauksesta, joka tukeutuu ohjausryhmän jäsenten arviointiin omasta jääviydestä ja jossa erotellaan asiajääviys ja henkilöjääviys.

Päätös: Sihteeristö tekee ehdotuksen kirjauksesta, jossa jääviys huomioidaan yleisellä tasolla erotellen asiajääviys ja henkilöjääviys. Ehdotusta käsitellään seuraavassa kokouksessa.

4. Opinnäytetöiden avoimuuden osalinjausluonnos, 1. käsittely

Opinnäytetöiden avoimuuden osalinjausta valmistellaan oppimisen avoimuuden ja julkaisujen avoimuuden asiantuntijaryhmien yhteisessä työryhmässä. Työ alkoi tammikuussa 2023, ja tavoite on avata linjausluonnos kommentoinnille syksyllä. Linjausluonnoksen ensimmäisen version esittelivät työryhmän puheenjohtajat Tomi Rosti (UEF) ja Marjo Vallittu (JYU).

- Liite: [Linjausluonnos](#)

Työryhmää kiitettiin hyvin edenneestä linjaustyöstä. Käsiteltiin taidealojen erityispiirteitä, kuten Teostomaksuja, jotka voivat hankaloittaa opinnäytetöiden avaamista sekä tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen suhdetta, kun tutkimuslaitoksessa tehtävä tutkimus johtaa opinnäytetyöhön.

Keskustelua herätti varsinkin kohta K, jonka mukaan korkeakoulut varautuvat kattamaan kohtuulliset avoimen julkaisemisen kustannukset, kuten kirjoittajamaksut ja Teostomaksut. Muotoilua pidettiin tulkinnanvaraisena, ja todettiin, että perustutkinto-opiskelijoiden opinnäytetöiden avaamisen kustannukset voivat olla haaste monelle organisaatiolle. Rajaaminen tiettyyn tutkintovaiheeseen olisi kuitenkin ristiriidassa kohdan A kanssa, jossa kaikilla opinnäytetyön tekijöillä tulisi olla tasavertainen mahdollisuus avata työnsä. Kohdasta

K todettiin myös, että suositus priorisoida kirjoittajamaksuttomia julkaisukanavia on vahvasti ohjaava ja pohdittiin tarvetta lieventää muotoilua.

Ohjausryhmä pyytää työryhmää tarkentamaan yllä mainittuja kohtia sekä varmistamaan, että vastuu avaamisesta varsinkin alempien tutkintojen kohdalla kohdistuu ohjaajan kautta ensisijaisesti korkeakouluihin eikä opinnäytetyön tekijään.

5. Seurannan indikaattorit vuodelle 2024

Alkuvuodesta 2023 asiantuntijaryhmille suunnatuissa työpajoissa on työstyetty indikaattoreita avoimen tieteen ja tutkimuksen seurantaan 2024 varten. Kehitystyössä on huomioitu seurantamalli ja muut seurantaan ohjaavat dokumentit. Marita Kari (TSV) esitteli kehitystyötä ja indikaattoreihin ehdotettuja muutoksia.

- Liite: [Esityksen diat](#)
- Liite: [Seurannan indikaattorit 2024](#)

Kuultiin, että uusia kysymyksiä on lisätty edellisen seurantakierroksen jälkeen valmistuneista linjauksista ja suosituksista. Seurantamallia toteutetaan lisäämällä yhteistyön indikaattorit ja tutkimusaineistojen määrälliset indikaattorit sekä huomioimalla EOSCin seuranta.

Keskustelua herättivät varsinkin henkilöstöön liittyvät indikaattorit. Datatukihenkilöiden määrän seuraamista pidettiin tärkeänä. Datanhallintaan liittyvää työtä tehdään kuitenkin eri nimikkeillä ja usein osana kokonaistyonkuvaa, mikä hankaloittaa organisaatioiden tiedonkeruuta. Myös yhteistyön indikaattoria, jossa seurataan henkilöstön osallistumista avoimen tieteen verkostoihin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, pidettiin haastavana, koska verkostot ovat monimuotoisia ja tiedonkeruu vaikeaa. Ehdotukset kuitenkin hyväksyttiin, ja ohjausryhmä ohjeisti, että tutkimusaineistojen määrällisten kysymysten muotoilua pohditaan tarkasti asiantuntijatyöpajoissa vuoden 2024 alussa.

Todettiin, että datatukihenkilö on määriteltävä seurannassa. Yksi mahdollinen lähde on EOSCin Skills and Training -työryhmän laatima raportti *Digital skills for FAIR and Open Science*: "A Data Steward is an expert on the preparation and treatment of data including data selection, storage, preservation, annotation provenance and other metadata maintenance, and dissemination." ([Lähde](#))

Vuoden 2023 asiantuntijatyöpajoissa ehdotettiin, että ohjaavien dokumenttien valmistuminen seuraavan 12 kuukauden aikana poistettaisiin vakiintuneista indikaattoreista. Esitys sai kannatusta ohjausryhmässä, ja keskustelun jälkeen ohjausryhmä hyväksyi myös kysymyksen A.1.4 (Vastuullisen arvioinnin ohjaus) sanamuodon muutoksen sekä julkaisemisen määrällisten indikaattorien tarkennukset. Hyvien käytäntöjen tapauskuvaukset päätettiin poistaa pisteytyksestä.

Kuultiin, että tietopohjan puutteesta johtuen vuonna 2024 ei ole mahdollista seurata preprinttien määrää, tutkimusdatan saatavuustietoja tieteellisissä julkaisuissa eikä diamond OA -julkaisemista.

Päätös: Ehdotetut muutokset ja uudet indikaattorit hyväksyttiin.

6. TSV:llä ajankohtaiset EU-hankkeet

TSV on mukana EU-hankkeissa, joissa kehitetään tutkimusetiikkaan, avoimeen julkaisemiseen ja vastuulliseen arviointiin liittyviä tehtäviä.

- *Open Science Assessment Dataspace* ([GraspOS](#)), esittelijä: Anna-Kaisa Hyrkkänen

Kolmivuotisessa hankkeessa kehitetään, arvioidaan ja otetaan käyttöön avoimen ja luotettavan tiedon pohjalta rakennettu infrastruktuuri tulevaisuuden tutkimusmetrikoille ja indikaattoreille vastuullisessa arvioinnissa.

- *Developing Institutional Open Access Publishing Models to Advance Scholarly Communication* ([DIAMAS](#)) sekä *Crafting a Robust Accessible Federated Technology for Open Access* (CRAFT-OA), esittelijä: Janne Pölönen
Hankkeissa edistetään voittoa tavoittelemattoman avoimen julkaisemisen toimintaedellytyksiä Euroopassa. DIAMASissa kartoitetaan erityisesti Diamond Open Access -julkaisutoiminnan kenttää ja kehitetään yhteisiä standardeja, ohjeita ja käytäntöjä. CRAFT-OAssa pyritään parantamaan avointen julkaisujen näkyvyyttä ja löydettävyyttä sekä kehittämään avoimia julkaisualustoja.

Syksyllä kuullaan esittely hankkeesta *Responsible Open Science in Europe* ([ROSiE](#)), jossa AVOTT-sihteeristö on mukana.

7. Muut asiat

- Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallinen koordinaatio täyttää viisi vuotta – [toimenpideohjelma TSV:n koordinoiman kansallisen koordinaation perustamiseksi](#) julkaistiin 28.5.2018.
 - [Sihteeristön laatima uutinen](#)
 - [TSV:n uutinen](#)
 - [ThinkOpen -blogin juttu aiheesta](#)
- AVOTT-kesäpäivät järjestetään 12.–13.6. yhteistyössä Laurean kanssa. Tapahtuman teema on avoimen tieteen ja tutkimuksen tulevaisuus.
 - [Ohjelma ja ilmoittautuminen](#)

Ohjausryhmän työsuunnitelma, syksy 2023

Aika		Käsittelyvaihe	Päätös
Elokuu	Opinnäytetöiden avoimuuden osalinjaus, hyväksyminen kommentoinnille	2. käsittely	x
	Avoimen tieteen viitearkkitehtuuri, kommentoinnin tulokset sekä viitearkkitehtuurin hallintamalli		
	Linjaukokonaisuuden ja seurannan hallintamallit	1. käsittely	
	Julistuksen ja linjausten päivittämisen suunnittelu	1. käsittely	
	Linjausten jalkauttamisen tukeminen ja kokonaiskuvan muodostaminen	1. käsittely	
	Avoimen tieteen viitearkkitehtuurin hyväksyminen		x

	Opinnäytetöiden avoimuuden osalinjaus, hyväksyminen	3. käsittely	x
--	--	--------------	---